
ВСТУПНЕ СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Сучасна соціокультурна ситуація характеризується безліччю змін у сфері професійної освіти: виникають освітні заклади нового типу, змінюються пріоритети змісту професійного навчання і виховання, іншими стають педагогічні технології, стиль управління професійними школами, критерії оцінки їхньої діяльності, проводяться багаточисленні експерименти. Однак, спостереження за інноваційною діяльністю у професійній школі дають підстави для невтішного висновку: педагогічні колективи, керівники професійних навчальних закладів, відчуваючи гостру потребу в модернізації професійної освіти, в істотних змінах у навчанні і вихованні, відчувають таку саму гостру недостачу концептуальних ідей, знання культурно-історичного розвитку професійної освіти, наукових основ організації педагогічного експерименту, відчувають труднощі у виборі його мети, засобів, способів оцінки результатів. Наші власні дослідження стану справ в інноваційних професійних школах підтверджують, що для сучасної освітньої ситуації характерною є суперечність між гостро вираженою потребою педагогічних колективів працювати по-новому і недостатньою для цього педагогічною культурою.

Тому одне з основних завдань даного видання ми вбачаємо у підвищенні педагогічної і передусім методологічної культури педагогів, культури педагогічних досліджень. Інноваційні зміни, модернізація професійної школи повинні мати методологічні засади, оскільки в протилежному випадку виникає широкомасштабний феномен педагогічного шаманства й авантюризму.

І ще одне. Підвищення ефективності педагогічної науки, як правило, розв'язується зі збільшенням кількості і поліпшенням якості проведення досліджень актуальних проблем, з пошуками шляхів і засобів впровадження результатів дослідження в практичну діяльність педагогів. Що ж стосується співвідношення результатів педагогічних досліджень і стану педагогічної теорії, то ця проблема занадто часто нехтується дослідниками. В результаті педагогічна теорія, не перебуваючи у фокусі творчих зусиль дослідників, розвивається повільно і нецілеспрямовано. Вона не завжди виконує свою фундаментальну роль по відношенню до досліджень, а дослідження, в свою чергу, не впливають перетворююче на теорію.

За останнє десятиріччя написані тисячі кандидатських і докторських дисертацій з професійної педагогіки, опубліковані сотні монографій і десятки тисяч статей з різних проблем професійного навчання і виховання. Однак віддача від цих досліджень в багатьох випадках дуже низька. Результати науково-педагогічних досліджень слабо впроваджуються в практику роботи професійної школи, та й сам механізм такого впровадження не відпрацьований. Більше того, ці результати несміливо, повільно й непослідовно вводяться в педагогічну теорію.

Серед педагогів побутує хибна думка про можливість механічного перенесення педагогічної теорії, сформульованої стосовно загальноосвітньої школи, на школу професійну. Це помилка, оскільки педагогічні завдання цих шкіл є істотно різними. Якщо основне завдання загальноосвітньої школи полягає в тому, щоб відкрити перед дитиною, підлітком чи юнаком радість пізнання, мобілізувати внутрішні мотиви до самоосвіти й самовиховання, надати смисл навчанню, то для професійної школи головним є формування самостійності й незалежності мислення, внутрішньої свободи особистості. Професійна школа зобов'язана сформувати людину, здатну аналізувати, систематизувати, робити висновки, вибудовувати вектор своєї поведінки, в тому числі і в професійній галузі, тобто виховувати вільну і відповідальну особистість.

Особливо часто відбувається підміна дидактики професійної освіти дидактикою загальноосвітньої школи. При цьому не враховуються принципові особливості дидактики

професійної освіти, які роблять її самостійною науковою дисципліною: професійна обумовленість змісту освіти; інтегральні якості професійної підготовки; органічне поєднання і взаємозв'язок загальноосвітньої, політехнічної і професійної підготовки; принципи поєднання навчання з продуктивною працею; єдність навчально-пізнавальної і навчально-виробничої діяльності. Дидактика професійної освіти носить інтегральний характер і вимагає коректного використання понять, законів і методів інших наук: філософії, соціології, логіки, психології, ергономіки, синергетики, технічних наук тощо.

Основними проблемами сучасної дидактики професійної освіти, які потребують першочергового розв'язання, є: теоретичне й експериментальне обґрунтування стандартизації професійної освіти; інтеграція професій і змісту професійної освіти; фундаменталізація і гуманізація професійної освіти; закономірності багаторівневої неперервної професійної підготовки; професійне виховання; дидактичні технології навчання; інтенсифікація навчально-виховного і навчально-виробничого процесів; моделювання нових дидактичних систем навчання; проектування і моделювання систем виробничого навчання; комплексні методики навчання тощо.

Результати дослідження цих та інших актуальних проблем теорії і практики професійного навчання редколегія охоче друкуватиме на сторінках збірника наукових праць.

Висловлюємо вдячність ректорату Хмельницького національного університету за видання збірника наукових праць „Дидактика професійної школи”.

Семен Гончаренко
Дійсний член АПН України,
доктор педагогічних наук,
професор